

การศึกษารูปแบบการจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองโดยใช้
ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตำบลโพรงมะเดื่อ
Study on self-management system of urban communities development
by base of the biological resources and local wisdom in
Prongmadua municipality

พิทักษ์พงศ์ ป้อมปราณี¹
Pitakpong Pompranee¹

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²Program in Crop Production Technology, Faculty of Science and Technology,
Nakhon Pathom Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของทุนทางทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ผลการศึกษพบว่า เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อเป็นชุมชนกึ่งเมืองมีระบบการจัดการตนเองโดยใช้ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่การจัดการอย่างเป็นระบบ ทุนทางทรัพยากรชีวภาพในชุมชนที่สำคัญ และได้มีการนำมาสู่การบูรณาการการจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) แหล่งน้ำสำหรับกลุ่มปลารักษ์น้ำ 2) พืชสมุนไพรในชุมชน 3) บึงตกลาสาธารณะรางข้าวลอย (ชุมชนเกาะส้มเสี้ยว) และ 4) คลองโพรงมะเดื่อ แหล่งน้ำธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาสู่การบูรณาการการนำใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มสืบสานวัฒนธรรมลาวครั้ง 2) เกษตรกรต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 3) ภูมิปัญญาการทำขนมจีน 4) กลุ่มเยาวชนสืบสานดนตรีพื้นบ้าน 5) กลุ่มเลี้ยงปลาสวยงามชุมชนกาเลี้ยงลูก และ 6) กลุ่มเพาะเห็ด องค์ความรู้การจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนแบบกึ่งเมืองโดยใช้ทุนจากฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ส่งผลต่อผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ที่สามารถสรุปได้ 4 ระบบ คือ 1) ระบบการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชน 2) ระบบเศรษฐกิจชุมชน 3) ระบบการดูแลสุขภาพชุมชน และ 4) ระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: การจัดการตนเอง, ทรัพยากรชีวภาพ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

The research aims to study the potential of biological resource and local wisdom on self development management by using the research combines methods. The results revealed that Prongmadua municipality are semi-urban community and that has self-management system by the use of social capital, biodiversity capital, cultural and local wisdom capital. The important capital resources of the community in the Prongmadua municipality and has led to the integration of leadership for community development as follows: 1) water resources for fish conservation 2) herbal plant in communities 3) public fishing swamp (Som-Seay community) and 4) Prongmadua canal natural sources. The cultural capital and local wisdom were to integrated led to the development community as follows: 1) the cultural heritage of Laos times 2) the master farmers sufficiency 3) the wisdom to make noodles 4) the folk music heritage,

youth group 5) the groups of fish communities dribble and 6) the mushroom. The Prongmadua community development in various fields, can be summarized the affect productivity. 4 systems 1) the education system for children and youth. 2) the community economic 3) the community health care system and 4) the knowledge and wisdom.

Keywords: self-management, biodiversity resources, local wisdom

Article history: Received 13 June 2016, Accepted 28 October 2016

1. บทนำ

ทุนทางด้านทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น และทุนทางด้านสังคม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น นับว่ามีคุณค่าที่จะเป็นต้นทุนในการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับ 3 มิติ ได้แก่ มิติทางระบบนิเวศ (ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น) มิติทางสังคม (ความรักสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น) และมิติทางเศรษฐกิจ (เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง)

การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน เกิดประโยชน์และผลลัพธ์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีมุมมองและแนวคิดอย่างเป็นระบบ ที่เชื่อมโยงกับระบบการบริหารจัดการในด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับการพัฒนาองค์ความรู้ทั้ง 3 มิติดังกล่าวข้างต้นจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และนำใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน [1]

ท้องถิ่นเป็นชุมชนพื้นฐานที่สำคัญของประเทศในการดำรงอยู่หรือสืบต่อไปแห่งสังคมที่มีการพัฒนา ขึ้นอยู่กับบริบทในท้องถิ่นโดยพื้นฐานทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของไทยที่เป็นสังคมแห่งความสงบสุข มีความเอื้ออาทรและเป็นสังคมที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาและการมีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางขึ้นอยู่กับการก่อสร้างเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ และมีความเชื่อมโยงกับมิติการพัฒนาต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว และการบริหารจัดการศักยภาพของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่น [2]

มิติการมองชุมชนท้องถิ่นที่ฉายภาพให้เห็นลักษณะของท้องถิ่นว่าในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ จะมีฐานสำคัญของพลังท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ฐาน คือ [3]

1. **ฐานทรัพยากร** ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา ลำน้ำ หากท้องถิ่นใดมีโอกาสได้เป็นเจ้าของทรัพยากรเหล่านี้ และรวม

ใจกันอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อการยังชีพและยั่งยืนก็จะกลายเป็นท้องถิ่นเก่าแก่ มีอายุและประวัติศาสตร์อันยาวไกล

2. **เครือข่ายทางสังคม** การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เมื่อต้องบุกเบิกพื้นที่ใหม่ จำต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เพราะมีความกลัว และเพื่อการอยู่รอดและสร้างสรรค์ กำหนดผู้นำหลายระดับหลายประเภทที่เกาะเกี่ยวกันโดยธรรมชาติในลักษณะเครือข่ายทางสังคมอยู่แล้ว มาร่วมกันสร้างก็เกิดความสำเร็จ หากท้องถิ่นใดมีเครือข่ายทางสังคมในลักษณะสายสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ ก็จะเป็นชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า การทำให้สายสัมพันธ์ทางสังคมมีความมั่นคงและมีคุณภาพได้นั้น ต้องมีปัจจัยและองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความเป็นเครือญาติ มีระบบความเชื่อรวมกัน และมีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันหรือวัฒนธรรมเดียวกัน

3. **ระบบความรู้** เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะตัดสินว่า ชุมชนท้องถิ่นมีพลังแข็งแกร่งเพียงใด โดยที่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องค้นหาทุนความรู้ภายในของตนเอง และจัดการความรู้ให้มีกระบวนการส่งสมความรู้จนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะช่วยรักษาและพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคือ มีการสร้างความสัมพันธ์ของความรู้กับบริบทฐานทรัพยากรให้เป็นชุดความรู้ของชุมชนที่เกิดจากประสบการณ์จริงในชีวิตจริงในชุมชนท้องถิ่น ชุดความรู้ภายในท้องถิ่นจะมีฐานสำคัญอยู่ในภาคการเกษตรและอาชีพ ทรัพยากรชีวภาพ ตลอดจนดินฟ้าอากาศ อาชีพ สมุนไพร ท้องถิ่นใช้รักษาโรค การรักษาของหมอพื้นบ้าน พิษพันธุพื้นบ้านต่าง ๆ ส่วนความรู้ด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งความรู้ประเภทนี้จะมีเฉพาะคนในชุมชนท้องถิ่นเท่านั้น อาทิ ธรรมเนียม ประเพณี จารีต ตำนาน นิทาน เพลงกล่อมเด็ก สุภาษิต เรื่องเล่า การละเล่น รวมถึงข้อห้ามต่าง ๆ เป็นต้น

4. **วัฒนธรรมและความเชื่อ** เป็นแกนกลางของสังคม หากชุมชนท้องถิ่นใดมีความเชื่อหรือค่านิยมร่วม (share value) ชุมชนท้องถิ่นนั้นจะมีสายสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมที่มีคุณภาพ การถ่ายทอดความรู้แก่กันและกันก็จะทำได้ง่าย และมีประสิทธิภาพเป็นพลังชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นตำบลที่นักวิจัยได้ลงพื้นที่จัดกระบวนการวิจัย

ชุมชนด้วยวิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน [4] ซึ่งทำให้มีข้อค้นพบถึงสถานะและศักยภาพทุนทางสังคมในพื้นที่สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประสบการณ์ และประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นว่าในแต่ละชุมชนท้องถิ่นมีทุนทางสังคมแตกต่างกัน ชุมชนท้องถิ่นเป็นที่รวมของวิถีคิด ระบบความรู้ในการจัดการวิถีของความเป็นชุมชน การกำหนดเป็นจารีต ประเพณี กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมของแต่ละชุมชน ชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพของทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

2.2 เพื่อศึกษาการบูรณาการการจัดการทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

2.3 เพื่อสรุปทเรียนรูปแบบการจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองโดยใช้ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การศึกษาทุนและศักยภาพของทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลทุนทางทรัพยากรชีวภาพ รวมทั้งทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อ.เมือง จ.นครปฐม ระหว่างเดือนตุลาคม 2556 – เดือนกันยายน 2557 เช่น ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ เช่น พืชพรรณในท้องถิ่น เป็นต้น ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาแม่ไม้มวยไทย การจัดการวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร เกษตรกรต้นแบบ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้าน เป็นต้น ด้วยวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่

- 1) การสนทนากลุ่มย่อยกับแกนนำชุมชนในพื้นที่
- 2) การจัดเวทีเสวนาเชิงประเด็น
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับแกนนำทุนทางสังคมในแต่ละหมู่บ้าน
- 4) การสืบค้นข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

3.2 การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบูรณาการการนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

ศึกษาโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์การใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการจัดการตนเองของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อตลอดจนความเชื่อมโยงของทุน โดยจำแนกเป็นระบบต่าง ๆ ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบการเรียนรู้เพื่อเด็กและเยาวชน ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ระบบการดูแลผู้สูงอายุ ระบบการดูแลสุขภาพ และระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน 3 มิติ คือ มิติทางระบบนิเวศ (ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น) มิติทางสังคม (ความรักสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น) มิติทางเศรษฐกิจ (เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)

3.3 การสรุปทเรียนรูปแบบการจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองโดยใช้ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

โดยการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนตำบลโพรงมะเดื่อโดยภาคีทุกภาคส่วนในชุมชนโพรงมะเดื่อมีส่วนร่วมในการเป็นผู้จัดกระบวนการ และสรุปองค์ความรู้การจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนแบบกึ่งเมืองโดยใช้ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ผลการวิจัย

4.1 ทุนทางสังคมและศักยภาพของทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

จากการศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมพบว่า ชุมชนมีระบบการจัดการตนเองโดยมีการผนวกนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถสรุปจำแนกได้เป็น 6 ระบบ ได้แก่ 1. ระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ทุน 3 กิจกรรม คือ 1) การบริหารจัดการแบบผู้นำมีส่วนร่วม 2) กองทุนหลักประกันสุขภาพ 3) การบริการจัดการแบบมีส่วนร่วม 2. ระบบสุขภาพชุมชน ประกอบด้วย ทุน 8 กิจกรรม คือ 1) กลุ่ม อสม. จิตอาสา 2) กลุ่มนวดแผนไทย 3) กลุ่มสันทนา การชุมชน 4) ชมรมเปตอง 5) ชมรมผู้สูงอายุ 6) ชมรมแอมโรบิค 7) โรงเรียนปรับพฤติกรรมสุขภาพ (รพ.สต. โพรงมะเดื่อ) 8) ชุมชนผู้พิทักษ์ (อป.พร) 3. ระบบเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย ทุน 8 กิจกรรม คือ 1) กลุ่มแม่บ้านสายใยรัก 2) กลุ่มปลารักษ์น้ำ 3) บึงตกลารางข้าวลอย (ชุมชนเกาะส้มเสี้ยว) 4) กลุ่มเพาะเห็ดเพื่อสุขภาพ 5) กลุ่มสตรีเทศบาลโพรงมะเดื่อ 6) กลุ่มเลี้ยงปลาสวยงามชุมชนกาเลียงลูก

7) กลุ่มทำอาหาร 8) กลุ่มเลี้ยงปลาสวยงาม 4. ระบบองค์กรการเงินและสวัสดิการสังคมโดยชุมชน ประกอบด้วยทุน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านมั่นคง 2) ร้านค้าชุมชนกาเลี้ยงลูก 3) สหกรณ์บ้านมั่นคง 5. ระบบการเรียนรู้เพื่อเด็กและเยาวชน ประกอบด้วยทุน 5 กิจกรรม คือ 1) กลุ่มเยาวชนสืบสานดนตรีพื้นบ้าน 2) ชมรมมวยไทย 3) โรงเรียนโพรงมะเดื่อวิทยาคม 4) โรงเรียนวิถีเศรษฐกิจพอเพียง (โรงเรียนวัดโพรงมะเดื่อ) 5) ศูนย์ 3 วิสัยไยรัก 6. ระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยทุน 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) กลุ่มชุมชนสืบสานวัฒนธรรมลาวครั้ง 2) เกษตรกรต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 3) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดโพรงมะเดื่อ) 4) แหล่งต่อเรือยาวชุมชนหมู่สระเกศ 5) กลุ่มทำสมุนไพร 6) กลุ่มทำขนมกะลोजี้ 7) กลุ่มทำขนมจีนแบบโบราณ 8) กลุ่มทำขนมจีนนวัตกรรมใหม่ (รูปภาพที่ 1)

4.2 การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบูรณาการการนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

จากการศึกษาเชิงวิเคราะห์การบูรณาการการนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อพบว่า มีระบบการจัดการตนเองของตำบลโดยการบูรณาการการนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบล สามารถที่จะจำแนกได้ดังนี้

4.2.1 การนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ

จากการศึกษาพบว่า การนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ มาใช้เป็นทุนในการ

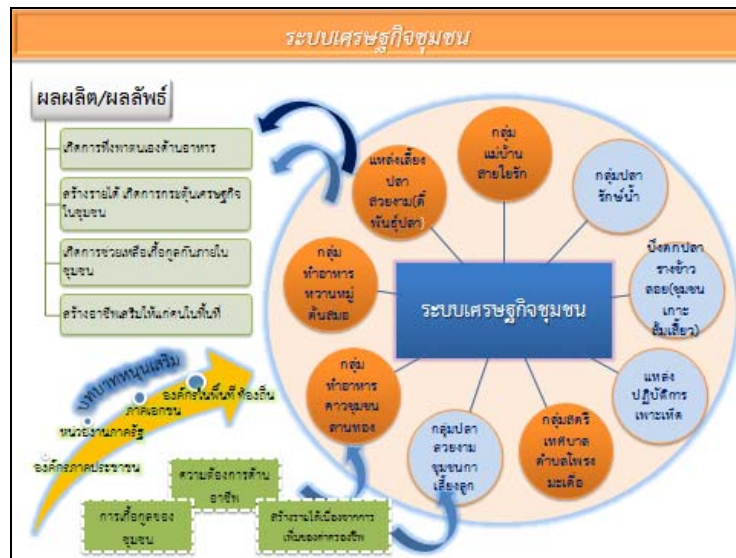
พัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ช่วยให้คนในสังคมในชุมชนได้มาร่วมชุมชนนุสร้างการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียด การบูรณาการการนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ สู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ทุนทางทรัพยากรชีวภาพในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อที่สำคัญ ได้แก่ 1) แหล่งน้ำสำหรับกลุ่มปลารักษ์น้ำ หมู 1 หนองดินแดง 2) พืชสมุนไพรในชุมชน 3) บึงตกปลาสาธารณะรางข้าวลอย (ชุมชนเกาะส้มเสี้ยว) และ 4) คลองโพรงมะเดื่อ แหล่งน้ำธรรมชาติ

4.2.2 การนำใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า การนำใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นทุนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีการจัดการระดมความคิด ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับภาครัฐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางสาขาเป็นองค์ความรู้ที่นำมาใช้แก้ปัญหาสังคมได้ เช่น องค์ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้าน ปราชญ์ด้านดนตรีได้ช่วยถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกหัดและแสดงออกทุกวันโดยไม่ไปมีว่สมแหล่งอบายมุขอื่น ๆ ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ช่วยให้คนในสังคมในชุมชนได้มาร่วมชุมชนนุสร้างการมีส่วนร่วม เช่น งานประเพณีแห่ธงสงกรานต์แบบลาวครั้ง งานทำบุญกลางบ้าน ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร เป็นต้น โดยมีรายละเอียดการบูรณาการการนำใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้แก่ 1) กลุ่มสืบสาน

รูปภาพที่ 1 ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญา

รูปภาพที่ 2 การนำใช้ทุนทรัพยากรชีวภาพผนวกในระบบเศรษฐกิจชุมชน

รูปภาพที่ 3 ความเชื่อมโยงของการนำใช้ทุนทรัพยากรชีวภาพ ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ระบบการจัดการตนเอง

วัฒนธรรมลาวครั่ง 2) เกษตรกรต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 3) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดโพธิ์ระเมเคือ) 4) ภูมิปัญญา การต่อเรือยาวชุมชนหมู่สระเกศ 5) ภูมิปัญญาการทำขนมจีน 6) กลุ่มเยาวชนสืบสานดนตรีพื้นบ้าน 7) กลุ่มเลี้ยงปลาสวายงาม ชุมชนกาเลี้ยงลูก 8) กลุ่มเพาะเห็ด หมู่ 13

4.2.3 การสรุปทเรียนรูปแบบการจัดการตนเอง การพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองโดยใช้ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของตำบลโพธิ์ระเมเคือ

เทศบาลตำบลโพธิ์ระเมเคือมีศักยภาพและทุนทาง สังคมที่เข้มแข็งผนวกกับทุนทางทรัพยากรชีวภาพวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบริหารจัดการการทำงานโดย ความร่วมมือจาก 4 องค์กรหลัก ในตำบล ได้แก่ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน แกนนำภาคประชาชน และ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ รวมทั้งได้รับการหนุนเสริมจาก หน่วยงานเอกชน และองค์กรภายนอกพื้นที่ จึงมีความพร้อม ของการพัฒนาไปสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง โดยยึด

หลักการดำเนินงานสำคัญ ทั้งการดำเนินงานตามนโยบาย ส่วนกลาง และการจัดการปัญหาและความต้องการของพื้นที่ โดยการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาของประชาชนในทุกด้าน ประกอบด้วย การดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ด้านความรู้การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านการดูแลสุขภาพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้วยวิธีการทำงาน การเรียนรู้ปัญหาหน้าไปสู่ “การจัดการตนเองของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ” เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้จากศักยภาพของกลุ่มปฏิบัติการของชุมชนหรือชาวบ้านทั้งหลายที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิต ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ดีขึ้น มุ่งเชื่อมโยงต่อกันทุกกลุ่มปฏิบัติการโดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหนุนเสริม ผลักดัน และสนับสนุนทุกรูปแบบให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างกลไกในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของชุมชนให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อเป็นการเชื่อมต่อสายสัมพันธ์อันดี เกิดการดูแลกันและกัน กลายเป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกันได้อย่างเป็นรูปธรรม การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของการนำใช้ทุนทรัพยากรชีวภาพ ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ระบบการจัดการตนเองของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ แสดงไว้ดังรูปภาพที่ 3 จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในพื้นที่ ผู้เข้าเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหารของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ แกนนำชุมชน แกนนำกลุ่มทุนทางสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แกนนำกลุ่มทุนทรัพยากรชีวภาพชุมชน ครูและนักเรียน ในโรงเรียนโพรงมะเดื่อวิทยาคม และผลจากการถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมือง โดยใช้ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อพบว่า การจัดการตนเองในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่ออยู่ในกรอบแนวคิดบนพื้นฐาน

5. วิจัยกรณี

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ด้วยกระบวนการถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการตนเองการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองโดยใช้ฐานทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญา

ท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ โดยใช้หลักการกระบวนการถอดบทเรียนแบบมีส่วนร่วมและคำนึงถึงองค์ประกอบทุกภาคส่วนตามแนวทางของ [5] พบว่ามีการนำใช้ทุนทรัพยากรชีวภาพในระบบการดูแลสุขภาพชุมชนและจิตอาสาและในระบบเศรษฐกิจชุมชน มีการนำใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและระบบการเรียนรู้เพื่อเด็กและเยาวชน ดังนี้

ระบบการดูแลสุขภาพชุมชน มุ่งเน้นการสร้างเสริมและส่งเสริมการดูแลสุขภาพ โดยการใช้ทุนทางสังคม และทุนทางจิตใจ คือ ผู้ที่มีจิตอาสา จิตสาธารณะที่มีความพร้อมและเต็มใจ สละเวลาของตนเองเพื่อให้สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ของคนในชุมชนดี มีการนำใช้ทุนทางทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ คือ พืชสมุนไพรและภูมิปัญญาด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร ผนวกเข้าในระบบการดูแลสุขภาพชุมชนและจิตอาสา ผลจากการทำงานที่เกิดขึ้น ประชาชนในพื้นที่สามารถดูแลตนเองได้เบื้องต้น มีความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองโดยนำใช้พืชสมุนไพรเป็นทางเลือกในการบำบัดรักษา ก่อให้เกิดผลกระทบต่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ

ระบบเศรษฐกิจชุมชน เน้นการสร้างรายได้ การพึ่งพาตนเองของครอบครัว การช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยประชาชนวัยทำงานส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่อยู่ใกล้เขตอุตสาหกรรม และมีบางส่วนประกอบอาชีพเลี้ยงปลาสวยงามเพื่อการส่งออก การเพาะเห็ด การทำอาหารคาวหวาน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ ทุนทางทรัพยากรชีวภาพที่ถูกดึงนำมาบูรณาการการนำใช้ในระบบเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มปลารักษ์น้ำ เป็นการเลี้ยงปลาที่มีการเผ่าระวังพื้นที่ต้นน้ำที่ไหลลงสู่คลองบางตาลควบคู่กันไป ช่วยดูแลแหล่งน้ำไม่ให้น้ำเสียหรือมีสารพิษถูกปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ โดยใช้ น้ำจากคลองที่ช่วยกันเผ่าระวังมาใช้ในการเลี้ยงปลา บึงตกปลารางข้าวลอย (ชุมชนเกาะส้มเสี้ยว) มีการนำพันธุ์ปลาหลายชนิดมาปล่อยและให้คนในชุมชนเกาะส้มเสี้ยวเป็นผู้ดูแล ทำให้เกิดเป็นแหล่งอาหารที่คนในชุมชนประกอบกับปลามีการเพาะพันธุ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงมีการเปิดบ่อตกปลา มีการเก็บค่าเข้าตกปลาคันละ 100 บาท กลุ่มเพาะเห็ด มีการขยายเครือข่ายในลักษณะของลูกฟาร์ม มีการดูแลลูกฟาร์ม มีหลักประกันราคา ปัจจุบันมีเครือข่ายจำนวน 15 ราย ภายในและนอกพื้นที่ มีการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น เกิดการสร้างงานให้กับคนในชุมชน คนในชุมชนได้รับประทานเห็ดที่มีคุณภาพ กลุ่มปลาสวยงามชุมชนกาเลี้ยงลูก แรกเริ่มเป็นอาชีพหลักของครอบครัว ต่อมาญาติพี่น้องที่สนใจจึงลองเลี้ยงดูบ้างทำให้เกิดกลุ่มเลี้ยงปลาสวยงาม จำนวน 3 - 4 ครอบครัว ซึ่งเป็น

อาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ดียิ่ง ผลลัพธ์จากการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม จัดหาวัตถุดิบ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ให้ประชาชนมี ความเป็นอยู่ที่ดี การนำเงินทุนทรัพยากรชีวภาพในชุมชน เพื่อเกื้อหนุนในระบบเศรษฐกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน [6]

ระบบการเรียนรู้เพื่อเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่แกนนำรุ่นใหม่ มีการนำศิลปวัฒนธรรมประเพณีไปเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา เกิดการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรม ประเพณีชุมชนในท้องถิ่นพร้อมมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนท้องถิ่นของตน การนำเงินทุนทางวัฒนธรรมภูมิปัญญา ได้แก่ กลุ่มเยาวชนสืบสานดนตรีพื้นบ้านโดยชุมชน บ้านนาที่ต้องการจะอนุรักษ์และสืบสานดนตรีพื้นบ้านเอาไว้ ซึ่งไม่มีผู้สืบทอด เนื่องจากผู้ที่มีความสามารถทางดนตรีพื้นบ้านได้ชราภาพลงทุกวัน อีกทั้งเป็นการที่จะทำให้เด็ก ๆ ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด จึงมีมติให้มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนสืบสานดนตรีพื้นบ้านขึ้น โดยใช้เวลาว่างตอนเย็น ๆ เป็นเวลาฝึกซ้อม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้เด็กเกิดความรัก การสืบสานประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดโพรงมะเดื่อ) เจ้าอาวาส เน้นการศึกษาธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ปฏิบัติกับการดำเนินชีวิต และอยากให้อัตเป็นศูนย์รวมการจัดการกิจกรรม

หากพิจารณากระบวนการจัดการการนำเงินทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน จะเห็นได้ว่า การนำเงินทุนดังกล่าวเป็นการนำใช้เพื่อการตอบสนองภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านการดูแลสุขภาพคนในชุมชน การสร้างเสริมอาชีพ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจคนในชุมชน สร้างรายได้สร้างอาชีพ ตลอดจนการหนุนเสริมการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนทั้งในระบบโรงเรียน และนอกโรงเรียน จึงมองว่าเทศบาลฯ มองเห็นทุนและศักยภาพทุนที่มีอยู่แล้วจะนำมาใช้เพื่อการขับเคลื่อนตอบโจทยภารกิจของเทศบาลได้อย่างไร

ระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นทุนในการพัฒนาด้านการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยมีการจัดการระดมความคิด ความต้องการ ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับภาครัฐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางสาขาเป็นองค์ความรู้ที่นำมาใช้แก้ปัญหาสังคมได้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกนำมาใช้ ได้แก่ 1) กลุ่มสืบสานวัฒนธรรม

ลาวครั้ง มีแนวคิดที่จะรื้อฟื้นเพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดอย่างยั่งยืน ปัจจุบันวัฒนธรรมลาวครั้งได้เป็นที่รู้จักของทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่และลูกหลานชาวลาวครั้งพร้อมที่จะสืบสานอย่างยั่งยืน กิจกรรมการสืบสานทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความรักความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชน 2) เกษตรกรต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของครอบครัวตนตามสมควรกับอัตภาพ เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรในการดำรงตนและการครองตนในชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการ เป็นไปอย่างสมเหตุสมผล อาทิ ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคก็มีการแปรรูปเพื่อยืดอายุการเก็บรักษา ส่วนหนึ่งของผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน ก็นำไปจำหน่ายให้แก่เพื่อนบ้านและในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ประชาชนในพื้นที่ได้บริโภคผลผลิตที่ปลอดภัย 3) แหล่งต่อเรือยาวชุมชน หมู่สระเกศ ช่างเล็ก ซึ่งเป็นอดีตช่างและฝีพายที่แข่งขันตั้งแต่เริ่มแรก ได้มีการอนุรักษ์โดยสืบสานการต่อเรือของชุมชน โดยได้ใช้ทักษะที่ได้เรียนมา เป็นช่างต่อเรือได้ถ่ายทอดความรู้ และทักษะการพัฒนารูปทรงเรือให้มีประสิทธิภาพในการแข่งขันตามรายการต่าง ๆ 4) ภูมิปัญญาขนมจีนแบบโบราณ นายจิตต์ ฤทธิ์คง ได้สืบสานการทำขนมจีนต่อจากบรรพบุรุษ และมีการสอนวิธีการทำขนมจีนให้กับลูกหลานและประชาชนที่สนใจ โดยมีการผลิตเพื่อช่วยงานบุญในหมู่บ้าน และช่วยงานวัดจนเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป จนภายหลังมีการจัดประกวดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเผยแพร่ภูมิปัญญาการถอบบทเรียนชุดความรู้โมเดลการจัดการตนเองโดยการนำเงินทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. สรุปผลการวิจัย

6.1 เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีศักยภาพของทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงทุนดังกล่าว ทุนทางทรัพยากรชีวภาพในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อที่สำคัญ และได้มีการนำมาสู่การบูรณาการการนำใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) แหล่งน้ำสำหรับกลุ่มปลารักษ์น้ำ 2) พืชสมุนไพรในชุมชน 3) บึงตกลาสาธารณะรางวัลลอย (ชุมชนเกาะส้มเสี้ยว) และ 4) คลองโพรงมะเดื่อ แหล่งน้ำธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาสู่การบูรณาการการนำใช้เพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มสืบสานวัฒนธรรมลาวครั้ง 2) เกษตรกรต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง 3) โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (วัดโพรงมะเดื่อ) 4) ภูมิปัญญาการต่อเรือยาวชุมชนหมู่สระเกศ 5) ภูมิปัญญา

การทำขนมจีน 6) กลุ่มเยาวชนสืบสานดนตรีพื้นบ้าน 7) กลุ่มเลี้ยงปลาสวยงามชุมชนกาเลี้ยงลูก และ 8) กลุ่มเพาะเห็ด

6.2 มีการบูรณาการการจัดการทุนทางทรัพยากรชีวภาพ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกับกลไกหลักในพื้นที่ คือ 1) เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ 2) ภาคประชาชนโดยแกนนำทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มทางสังคม และ 3) ภาคีในพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ หน่วยงานภายนอกหนุนเสริมในด้านสนับสนุนวิชาการ โดยใช้กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีสนทนาและเรียนรู้จากแหล่งปฏิบัติการจริงที่มีในพื้นที่

6.3 บทเรียนองค์ความรู้จากการปฏิบัติการของทุนทางสังคมในพื้นที่ นำสู่การจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อนำสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเทศบาล ที่สามารถสรุปได้ 4 ระบบ คือ

1) ระบบการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชน ส่งผลให้เด็กนักเรียนในชุมชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและตระหนักในประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างการมีส่วนร่วมและสัมพันธ์ภาพระหว่างเด็กนักเรียนและชุมชนท้องถิ่น

2) ระบบเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลต่อการสร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน เกิดการพึ่งพาตนเองด้านอาหาร และมีอาหารปลอดภัยบริโภค

3) ระบบการดูแลสุขภาพชุมชน ส่งผลต่อการรู้จักปฏิบัติดูแลสุขภาพของตนเอง มีการนำใช้พืชและผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเป็นทางเลือกในการป้องกัน บำบัดรักษาโรค

4) ระบบองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลต่อกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนหน่วยงานภายในพื้นที่ และภาคีร่วมพัฒนาต่างๆ ประชาชนเกิดความตระหนัก และร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป

ผลจากการดำเนินงานของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อสะท้อนรูปธรรมการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดประโยชน์และผลลัพธ์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ซึ่งประเมินได้จาก 1) มิติทางระบบนิเวศ ซึ่งพิจารณาจากกระบวนการจัดการในด้านการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น 2) มิติทางสังคม ซึ่งพิจารณาจากความรักสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 3) มิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาจากเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการดำเนินการทั้ง 3 มิติ ดังกล่าว มีความ

ต่อเนื่องและถูกออกแบบอย่างเป็นระบบอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา และพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- [1] Baimai V. Research and education for local development, *Rajabhat Journal of Sciences, Humanities & Social sciences*. 2012; 13: 1-8.
- [2] Tatsiwat C. Participatory action research: A new dimension of model research to develop local communities [internet]. 2006 [cited 13 June 2016]. Available from: www.polpacon7.ru.ac.th/download/article/
- [3] Buasai S. Research for the development of the area: The concept of operations, and the findings. The Thailand Research Fund (TRF): Bangkok; 2011.
- [4] Nantabut K. Manual skill development research community by Rapid Ethnographic Community Assessment Process: RECAP. Center for Research and Development in Community Health System. Faculty of Nursing, Khon Kaen University and Thai Health Promotion Foundation; 2013.
- [5] Kaewthep K, Douthaweerat A. What is the lesson. Documentation for the training course of academic society. Bangkok: Knowledge Network Institute of Thailand; 2014.
- [6] Chaisook S. Biodiversity and local wisdom into a life of sufficiency to strong communities [internet]. 2012 [cited 13 June 2016]. Available from: http://www1.nrct.go.th/downloads/pc/555/55_05/chiangrai/13.srewan.pdf